

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE
DE RAAD

ZITTING 2024-2025

5 FEBRUARI 2025

VRAAG OM UITLEG

Commissie voor Onderwijs en Scholenbouw
van woensdag 5 februari 2025

INTEGRAAL VERSLAG

Hebben aan de werkzaamheden deelgenomen:

Vaste leden: mevrouw Najima El Arbaoui, voorzitter, de heer Emile Luhahi

Plaatsvervanger: de heer Fouad Ahidar

Ander lid: de heer Benjamin Dalle

Verontschuldigd: de heer Pascal Smet

INHOUD

1. Vraag om uitleg (R.v.O., art. 59)

- Vraag om uitleg van de heer Benjamin Dalle aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de aanpak tegen de polarisatie, en het invoeren en instrumentaliseren van internationale conflicten in de Brusselse scholen

1. Vraag om uitleg (R.v.O., art. 59)

Vraag om uitleg van de heer Benjamin Dalle aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de aanpak tegen de polarisatie, en het invoeren en instrumentaliseren van internationale conflicten in de Brusselse scholen

De heer Benjamin Dalle (cd&v): Recent was er de weigering van twee Franstalige gemeentescholen in Anderlecht, de basisschool Carrefour en het Institut Communal Marius Renard, om deel te nemen aan een herdenking van de Holocaust. De herdenking, die sinds 2009 georganiseerd wordt door de Vereniging voor de Herinnering aan de Shoah, bestaat uit het plaatsen van ‘struikelstenen’ ter nagedachtenis van Joodse slachtoffers van de Holocaust. Een actueel thema want vorige week was de 80ste verjaardag van de bevrijding van Auschwitz-Birkenau.

De directies van de scholen gaven aan dat deelname aan de herdenking niet kon worden opgelegd aan hun leerlingen, vanwege gevoeligheden bij de ouders, in de huidige geopolitieke context. Het is sinds 2009 voor het eerst dat scholen weigerden aan de herdenking deel te nemen. Na een storm van kritiek bevestigde de burgemeester van Anderlecht dat er toch leerlingen van de twee scholen aanwezig waren bij de herdenking. Het waren leerlingen die op vrijwillige basis deelnamen. Een deel van de scholieren bleef dus thuis.

Het is zorgwekkend dat scholen terughoudend zijn om deel te nemen aan activiteiten die gericht zijn op het herdenken van de Holocaust en het onderwijzen over deze donkere periode in onze geschiedenis. Volgens mij moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de herdenking van gebeurtenissen van meer dan 80 jaar geleden en de actuele context. Ik denk dat de herdenking aan de Shoah, de Holocaust, voor iedereen in ons land belangrijk is.

Het gaat hier om Franstalige scholen, maar ook in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel is er een dreigende polarisatie door de complexe internationale context en de humanitaire catastrofe in Gaza.

In de nasleep van de aanslagen in Brussel van 2016 namen verschillende scholen en scholengroepen al initiatieven om de dialoog tussen leerlingen over internationale conflicten te bevorderen, kritisch denken te stimuleren en polarisatie en radicalisering tegen te gaan. Zo is er het initiatief van het Imelda-instituut in Sint-Jans-Molenbeek die in november 2023 een zogenaamde “conflictleerkracht” of positiever, “dialoogcoach”, inschakelde. Het ging om een oud-leerling van de school die zelf als Palestijnse vluchteling naar België is gekomen. Als ‘brugfiguur’ gaat hij met leerlingen in gesprek en zoomt hij uit, zodat leerlingen een breder perspectief hebben vooraleer ze conclusies trekken. Een ander initiatief, dat zowel door u als mij, in mijn hoedanigheid van Vlaams minister, werd gesteund, is het project ‘Positieve Grensverleggende Interactie’ rond kritisch denken van GO! Brussel. Daarbij werd ook een radicaliseringsexpert aangesteld voor het voeren van klas- en individuele gesprekken.

De recente gebeurtenissen met de gemeentescholen in Anderlecht, brengt de discussie opnieuw op gang over de aanpak door Brusselse scholen van polarisatie en radicalisering.

Wat is het standpunt van het College over het al dan niet opleggen van deelname aan herdenkingen van de Holocaust? Dienen scholen de deelname verplicht te maken voor hun leerlingen of is het voldoende als leerlingen op vrijwillige basis deelnemen?

Leidt het facultatief maken van herdenkingsactiviteiten er niet toe dat er geen collectief historisch bewustzijn meer is onder de leerlingen, en dat scholen, op maat en naar wens van leerlingen en hun ouders, eigen invulling geven aan herinneringseducatie?

Welke maatregelen neemt het College concreet om scholen te ondersteunen bij het onderwijzen van de Holocaust, of bij herinneringseducatie in het algemeen, en bij het stimuleren van de deelname aan herdenkingsactiviteiten, ondanks eventuele gevoeligheden binnen schoolgemeenschappen?

Welke maatregelen neemt het College opdat ook binnen de bredere schoolgemeenschap de dialoog open wordt gehouden, onder de leerkrachten, en met de ouders van de leerlingen? Hoe worden directies ondersteund zodat zij niet onder druk van de ouders hun lessen of activiteiten aanpassen?

Welk concreet plan van aanpak stelt het College voor aan Brusselse scholen om spanningen tussen leerlingen met diverse achtergronden, tegen de huidige geopolitieke context, zoveel als mogelijk op te vangen en te de-escaleren?

Welke mogelijkheden hebben scholen om (extra) leerkrachten of ondersteuners in te schakelen die, dankzij hun achtergrond of expertise, een bemiddelende of ondersteunende rol kunnen vervullen en politiek geladen onderwerpen kunnen ontminnen en bespreekbaar maken?

Is het College op de hoogte van initiatieven, andere dan deze die hier al zijn vermeld, die Brusselse scholen nemen om een kritisch historisch bewustzijn onder leerlingen te bevorderen en polarisatie te verminderen?

Heeft het collegelid deze problematiek al aangekaart bij de Vlaamse minister van Onderwijs, of is hij van plan om dat te doen? Zal het collegelid concrete stappen zetten, in overleg met Vlaanderen, om het beleid hierrond verder vorm te geven?

Ik dank u voor uw aandacht en zie uw antwoorden met belangstelling tegemoet.

De heer Emile Luhahi (Groen): Het is een heel interessante vraag van collega Benjamin Dalle.

Onderwijs moet een plek zijn waar het meer is dan kennisoverdracht. Het moet jongeren leren ook om samen te leven, zeker als je denkt aan een stad zoals Brussel waar er heel veel verschillende mensen van verschillende achtergronden samenleven. De geopolitieke spanningen slijpen door in de klas, maar dat mag nooit een excuus zijn om weg te kijken van de geschiedenis. Het is net dan dat onderwijs een kompas moet zijn dat dialoog en kritisch denken stimuleert. Daar komt nog de mediawijsheid bij. Ik heb lang gewerkt met jongeren in verschillende organisaties en een van de heel belangrijke elementen is die mediawijsheid. Jongeren krijgen door sociale netwerken enzovoort heel veel informatie op hun gsm te zien en voor hen is het niet altijd heel gemakkelijk om het kritisch te bekijken. Wat klopt er nu en wat klopt er niet? Dit heeft echt een impact op het gedrag dat ze daarna kunnen vertonen wanneer ze zich in de klas bevinden.

Wat doet de College concreet om herinneringseducatie en mediawijsheid structureel te verankeren in ons onderwijs en hoe ondersteunen we de leerkrachten en directies om polarisaties in en buiten de klas op te vangen?

De heer Fouad Ahidar (Team Fouad Ahidar): Ik had ook een tekst voorbereid maar dat ging over totaal iets anders, over extremisme en over het feit dat een jongere van 14 jaar een plan maakt om een aanslag te plegen tegen een moskee. Ik denk dat we het debat duidelijk moeten scheiden want ik denk dat het belangrijk is om vandaag enkel te praten over de Holocaust.

Vandaag mengen de mensen die een ander gedachtegoed hebben de twee zaken en dat is wel gevaarlijk. Ik ben zelf een paar keer naar Auschwitz geweest en dat is indrukwekkend.

Zelf heb ik een voorstel gedaan om leerkrachten, maar ook imams, rabbijnen en priesters er naartoe te sturen om te zorgen dat er goed opgelet wordt welke woorden worden gebruikt.

Er zijn miljoenen mensen vermoord en het is belangrijk dat we dit debat kunnen hebben en dat onze jongeren weten wat de geschiedenis is om te vermijden dat het nog gebeurt. Maar spijtig genoeg hebben we gezien wat er gebeurt in een bepaalde streek in de wereld. We kunnen de zaken niet vergelijken, maar sommige mensen willen dat toch doen. De pers en de media doen niets anders om de verschrikkelijke beelden elke dag te tonen. Ik denk dat het gevaar van vandaag de pers is. Ze speelt een slechte rol.

Ik sluit mij aan bij de vragen van de collega's.

Collegelid Sven Gatz: In de inleiding van zijn tussenkomst verwijst de heer Benjamin Dalle naar twee Franstalige scholen in Anderlecht, die aangaven dat deelname aan de Holocaust-herdenking niet kon worden opgelegd aan de leerlingen. Ik geef hierbij graag mee dat, voor zover wij weten, de Nederlandstalige scholen in de buurt geen vraag hebben gekregen tot deelname, noch van de gemeente, noch van de organiserende vereniging.

Het al dan niet opleggen van deelname aan herdenkingen valt onder de autonomie van de scholen, wat betekent dat een school ruimte krijgt van de overheid om een eigen beleid te voeren.

In het Vlaams onderwijssysteem dienen leerlingen verplicht aanwezig te zijn tijdens de schooluren – ook voor extra-muros-activiteiten. De school kan evenwel beslissen met alle, of slechts een deel van de leerlingen aanwezig te zijn op een activiteit, mits uiteraard de andere leerlingen worden opgevangen. Dit is geregeld via een omzendbrief 'Extra-muros-activiteiten in het onderwijs' van de bevoegde Vlaamse overheid.

Als VGC zijn we enkel inrichtende macht van Kasterlinden en Zaveldal, zoals de gemeente Anderlecht inrichtende macht is van de betrokken Anderlechtse scholen, vermeld in de inleiding van uw vraag.

De vakoverschrijdende eindtermen, vooropgesteld door de Vlaamse overheid, bepalen dat leerlingen lessen moeten trekken uit historische en actuele voorbeelden van onverdraagzaamheid, racisme en xenofobie. Zowel de Holocaust als andere gebeurtenissen kunnen aanleiding vormen om het thema van racisme, volkerenmoord en onverdraagzaamheid te benaderen.

Zestien sleutelcompetenties met (deels) transversale eindtermen vormen de kapstok om specifiek te werken rond herinneringseducatie, waaronder:

- burgerschapscompetenties en competenties inzake samenleven;
- competenties m.b.t. historisch bewustzijn;

- competenties m.b.t. mediawijsheid.

In het basisonderwijs kunnen onderwijzers aanknopingspunten vinden bij de ontwikkelingsdoelen gelinkt aan wereldoriëntatie en de sociale vaardigheden.

De Vlaamse onderwijsdoelen bevatten dus een algemeen kader. Hoe herinneringseducatie vorm krijgt, wordt bepaald door de (koepelgebonden) leerplannen, handboeken, lokale context van scholen, schoolteam, opportuniteiten in de buurt...

Wat de initiatieven m.b.t. de ondersteuning van scholen op het vlak van herinneringseducatie betreft, heeft de VGC de subsidiekaders 'Educatief aanbod van organisaties' waarbij derde-organisaties initiatieven in de scholen kunnen aanbieden en werd 'Klas in actie' opgezet waarbij scholen zelf voorstellen kunnen formuleren die door de VGC kunnen worden gesubsidieerd.

Binnen het thema 'burgerschapseducatie' kunnen, enerzijds organisaties op dit vlak ondersteuning krijgen voor het aanbieden van een kwaliteitsaanbod, en anderzijds scholen subsidies krijgen om van dat aanbod gebruik te maken binnen de klascontext.

Binnen dat kader ontvangt bijv. het Joods Museum van België een VGC-subsidie sinds 2021. Zij bieden een aanbod aan de scholen (lager en secundair), onder meer vertrekkend vanuit de geschiedenis van de Joodse Gemeenschap en de Holocaust. Dat gaat van getuigenissen van Holocaustoverlevenden, over workshops, tot bezoeken aan het museum of de synagoge. De nadruk ligt op herinneringseducatie en burgerschap, omgang met antisemitisme en racisme.

De VGC neemt binnen haar bevoegdheden een preventieve en sensibiliserende rol op en reikt, aanvullend bij de Vlaamse overheid, handvatten aan die scholen helpen omgaan met diversiteit, polarisering en radicalisering.

We geven mee uitvoering aan de Vlaamse beleidskeuzes m.b.t. het tegengaan van polarisatie via de Vlaamse projectmiddelen 'Plan Samenleven'. Het tegengaan van polarisatie werd opgenomen in het VGC- beleidsplan Samenleven 2022-2025 met volgende speerpuntactie: 'We werken aan beeldvorming, sensibilisering en dialoog rond samenlevingsuitdagingen'. De VGC is ook vertegenwoordigd in het Vlaams platform Radicalisering.

Daarnaast brengt de VGC met het actieplan 'Verbinding' verscheidene initiatieven rond tegengaan van polarisatie samen. Zo ondersteunt de VGC projecten 'Verbinding', met een sterke nadruk op positieve identiteitsontwikkeling bij jongeren en het versterken van handelingsbekwaamheid bij professionelen rond polariserende thema's.

Met het recent gelanceerde leertraject 'Omgaan met polarisatie', in samenwerking met het Hannah Arendt Instituut, krijgen professionelen uit het N-netwerk zowel kennis als praktische *tools* aangereikt om polarisatie tegen te gaan.

Het werken aan een dialoog- en samenlevingscultuur, alsook het omgaan met polarisatie, is eveneens op structurele wijze ingebed binnen het breder kwaliteitsbeleid dat door de VGC wordt gevoerd. Het thema wordt opgenomen door het Onderwijscentrum Brussel binnen haar opdracht om een positief leer-, klas- en schoolklimaat te bevorderen. De VGC stelt daartoe mensen, middelen en *tools* ter beschikking.

Bij specifieke conflictsituaties kan het OCB samen met de school zoeken naar geschikte partners om de dialoog te faciliteren.

De preventie van radicalisering en polarisering vereist een transversale aanpak. Dat is een open deur intrappen, maar het is wel zo. De VGC heeft ervoor gekozen om verschillende beleidsdomeinen te betrekken. Het gaat dan niet alleen over Onderwijs, maar evenzeer over Welzijn, Gezin, Jeugd, Etnisch-culturele minderheden, Stedelijk beleid... De acties die de VGC neemt, zijn doorgaans preventief van aard.

Wat Onderwijs betreft, werden volgende initiatieven reeds in 2021 ingepast in de “handvatten voor de preventie en omgang met polarisering en radicalisering in Brussel en de Vlaamse Rand” van het “Vlaams actieplan ter preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme”. Deze aanpak is nog steeds van kracht.

Dit wil zeggen dat er structurele ondersteuning is. Het OCB biedt ondersteuning en begeleiding aan leerkrachten op het vlak van een positief leer-klas- en schoolklimaat. De thema's die aan bod komen, dragen bij tot verbinding en een open debatacultuur die preventief werken aan polarisering en radicalisering.

Er zijn reguliere subsidielijnen zoals ‘Klas in Actie’ en ‘Educatief aanbod van organisaties’.

Er is ook de projectmatige aanpak waarbij de VGC tal van organisaties subsidieert die rond dit thema een aanbod hebben ontwikkeld, zoals Debateville, Globelink, Axcent, Joods Museum van België enzomeer.

Daarnaast wordt er voorzien in onderzoek en de ontwikkeling van *tools*. Met de financiële ondersteuning van de VGC ontwikkelt GO! Scholengroep Brussel onder ‘Wie Zijn Wij?’ *tools*/lesmethodes die zich richten op identiteitsvraagstukken vanaf de beginnende puberteit om positieve identiteitsontwikkeling te vergroten, verbinding te stimuleren en radicaliseringsrisico's te verminderen. Deze lesmethodes worden ontwikkeld binnen en vanuit de Scholengroep Brussel, maar zullen ook ter beschikking worden gesteld van de andere koepels/netten.

Op regelmatige basis is er contact en overleg met de vertegenwoordigers van de verschillende onderwijskoepels en netten, het OCB en de Administratie, om op de hoogte te blijven van nieuwe evoluties, om nieuwe en lopende initiatieven op te volgen en de toekomstige uitdagingen te bespreken en ons beleid bij te sturen.

De onderwijspersoneelswetgeving biedt een aantal mogelijkheden om personeelsleden aan te stellen voor een korte of langere tijd met specifieke opdrachten. Werkingsmiddelen kunnen omgezet worden in leraarsuren. Zo is er het principe van ‘gastleraar’, maar binnen het onderwijsveld zijn dit evenwel vrij nieuwe sporen.

Indien een school of schoolbestuur bovenop de bestaande omkadering/werkingsmiddelen leerkrachten of ondersteuners wil aanstellen, moet ze op zoek naar extra inkomsten, of uit reserves putten. Momenteel voeren de koepels hierover overleg.

Eind januari 2024 mochten wij via de pers en de notulen van het Vlaams Parlement vernemen dat Vlaams minister Zuhair Demir de omvang van het probleem van radicalisering in het onderwijs in kaart wil brengen via een bevraging. Bedoeling is dus om beter zicht te krijgen op

de omvang van het probleem. We gaan er aldus vanuit, en we hebben hier ook contacten over met het bevoegde kabinet, dat ook Brusselse scholen en/of netten/koepels hierbij betrokken zullen worden.

Luidens hetzelfde verslag van het Vlaams Parlement zal deze bevraging ook een opstap vormen naar een nieuw actieplan met preventieve maatregelen, verder bouwend op de vorige actieplannen en rekening houdend met nieuwe evoluties.

Ik hoop u hiermee afdoende geïnformeerd te hebben. Het is effectief zo dat er de laatste jaren bijkomende initiatieven werden genomen door zowel het werkveld, de VGC als de Vlaamse overheid om dit soort spanningen tot een minimum te beperken en de jonge Brusselaars zoveel mogelijk hun open blik te laten houden.

De heer Benjamin Dalle (cd&v): Meneer het collegelid bedankt voor het zeer uitgebreide en pertinente antwoord en de verschillende elementen van antwoord.

Ik begrijp natuurlijk dat u verwijst naar de vrijheid van onderwijs en dat kan de cd&v-fractie alleen maar steunen. Tegelijk zegt u ook dat de VGC in een tweetal scholen zelf de inrichtende macht is. Het lijkt mij ook wel logisch dat wij als politieke verantwoordelijken hier een standpunt over kunnen innemen. Wat mezelf betreft, vind ik dat de deelname aan de herinnering aan de Holocaust niet optioneel is en dat het dan ook voor alle leerlingen is.

Als er extra-muros-activiteiten worden georganiseerd die optioneel zijn, zijn ze niet voor alle kinderen. Maar in de regel denk ik dat dit soort zaken echt wel zinvol is voor iedereen en dat argumenten rond de huidige geopolitieke context daar eigenlijk niet ter zake doen, omdat het twee echt wel verschillende zaken zijn. Je kunt gerust vandaag verontwaardigd zijn over de manier waarop Israël de Gazastrook en de mensen in de Gazastrook behandelt. Tegelijk kan men ook heel erg bezig zijn met de herinnering aan de Holocaust. Ik denk dat dat perfect mogelijk is en dat is ook de boodschap die we als politiek verantwoordelijken moeten geven aan onze scholen, ouders en aan onze kinderen.

Ik was vorige week heel de week in Straatsburg voor de parlementaire vergadering van de Raad van Europa. Soms stelt men daar wel eens een vraag die wel zinvol is voor Brussel. Ik wil verwijzen naar een resolutie die daar is goedgekeurd en zeker ook de moeite waard is voor u of uw kabinet om eens te bekijken. De resolutie heeft de volgende titel *'Multiperspectivity in remembrance and history education for democratic citizenship'*. Deze resolutie gaat over herinneringseducatie en de herinnering aan de Shoah is natuurlijk het meest actuele. De resolutie bevat tal van interessante aanbevelingen voor scholen, maar ook voor overheden om daarmee om te gaan. Ik haal er twee aanbevelingen uit die ik wel relevant vind, ook op het niveau van de VGC. Ten eerste geven de resolutie en de aanbevelingen aan dat het zinvol is om in de scholen methodologieën te ontwikkelen specifiek rond herinnering en rond dit soort zaken. Ten tweede gaat de resolutie ook uit van het belang van partnerschappen tussen scholen en culturele instellingen, herinneringsinstellingen, zoals bijv. het Joods Museum. Ik denk dat dat een mooi voorbeeld is van een echt partnerschap tussen scholen en die instelling. Ik denk dat het echt wel de moeite waard is om de resolutie eens te bekijken.

Ik heb begrepen dat er een bevraging komt en vervolgens ook een nieuw actieplan. Ik zou u zeker willen aanmoedigen om de personen die daar vandaag reeds mee bezig zijn te blijven aanmoedigen. Het Gemeenschapsonderwijs besteedt er veel aandacht aan, maar ook bijvoorbeeld in het Imelda Instituut is er de heer Mohamad Wehbe die mensen rond de tafel

zet. We kunnen bepaalde goede praktijken ook hieruit puren en die kunnen we misschien ook ter beschikking stellen van alle scholen van het GO! en de andere netten want het is eigenlijk fantastisch dat dat bij het Imelda Instituut mogelijk is.

Collegelid Sven Gatz: Dank u voor uw concrete suggesties over de Raad van Europa. We zullen daar zeker mee aan de slag gaan in het overleg met de netten. Er wordt regelmatig overleg gepleegd en het delen van kennis is absoluut noodzakelijk in een stad als Brussel.

U zei dat de aanwezigheid van jongeren of leerlingen bij de herinneringseducatie van Holocaust niet optioneel moet zijn. Ik deel eigenlijk uw mening, maar ik denk alleen dat volwassenen die wij zijn met enige moeite hebben leren omgaan met wat ik zou durven noemen hypocrisie. Maar jongeren zijn zeer gevoelig voor hypocrisie en dus begrijp ik jongeren ook dat zij op een gegeven moment zeggen wij willen wel naar de Holocaust en alles wat daarmee te maken heeft luisteren, maar hoe kunnen wij daar naar luisteren als we zien wat er vandaag in Gaza gebeurt.

Ik denk dat we daar wel een consensus over kunnen hebben en dat de positieve identiteitsontwikkeling bij jongeren helaas ook gepaard gaat met het leren omgaan met hypocrisie bij volwassenen. We zijn schieten daar allemaal een stukje tekort in. Ik ben dus zeker akkoord dat we het ene nooit mogen vergeten, maar als we geen oog hebben voor het andere zal het heel moeilijk zijn. Het is eigenlijk heel eenvoudig want wie het leiden van anderen niet erkent, zal nooit gehoor vinden voor zijn eigen leiden. Ik ben blij dat wij hier een bondgenootschap hebben om de scholen hier verder in te ondersteunen, ook in functie van de vragen die de heer Fouad Ahidar suggereerde over een ander perspectief. Waarom gaat een 14-jarige tien dagen geleden doen wat hij van plan was. Er is nog veel werk.

- Het incident is gesloten.
